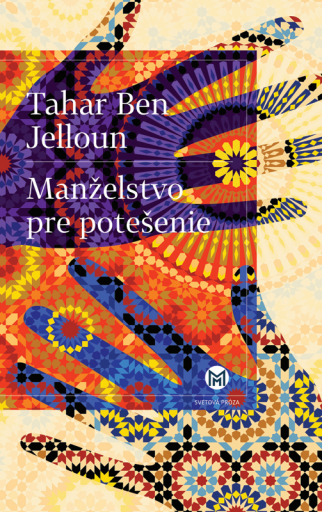

Tahar Ben
Jelloun

Manželstvo
pre potešenie

SVETOVÁ PRÓZA

SVETOVÁ PRÓZA

Tahar Ben
Jelloun

Manželstvo
pre potešenie

Z francúzštiny preložil
IGOR NAVRÁTIL

slovarť

Copyright © Éditions Gallimard, Paris 2016

Slovak edition © Vydavateľstvo SLOVART, spol. s r. o., Bratislava 2018

Translation © Igor Navrátil 2018

ISBN 978-80-556-2780-9

Tento projekt finančne podporil

u. fond
na podporu
umenia

Všetky práva vyhradené. Nijaká časť tejto knihy sa nesmie reprodukovať ani šíriť v nijakej forme, žiadnymi prostriedkami, ani elektronickými, ani mechanickými, ani vo forme fotokópií, nahrávok, prostredníctvom súčasného a ani budúceho informačného systému a podobne, bez predchádzajúceho písomného súhlasu vydavateľa.

Venujem Aminovi

„Sestrička, prosím ťa, povedz nám rozprávku,
aby sa nám skôr minula dlhá nočná chvíľa!“

„Vďačne a ochotne, ak to dovoľí šľachetný
kráľ,“ odpovedala Šahrazád.

Keď to kráľ počul – nespál a bol zlej vôle
– potešil sa a ochotne privolil.

„Rozpráva sa, šťastný kráľ, že kedysi dávno...“

Prvá noc z *Tisíc a jednej noci*,
preložil Ján Pauliny, Tatran 1987

Prvá kapitola

Kedysi dávno žil v meste Fez rozprávač, ktorý sa nepodobal na nikoho. Volal sa Goha, mal čokoládovo hnedú pokožku, telo vyziabale a tuhé, pohľad prenikavý a veľmi spravodlivý. Keď sa skončilo obdobie intenzívnych dažďov, vždy sa priplavil z juhu, zvyčajne začiatkom jari, usadil sa na nejakom námestí pri vchode do starého mesta, raz na námestí Batha, inokedy pri Báb Búdžulúde, odložil si svoju výbavu na zem a čakal, kým ľudia okolo neho nevytvoria kruh. Mal v sebe vysokú kultúru, tak arabskú, ako aj berberskú, dostal do vienka bujnú predstavivosť, bol známy prísnyms úsudkom, ako aj neoblomnými postojmi, takže mal stúpcov aj nactiutŕhačov, ktorí celý rok čakali na jeho príchod a nevymeškali ani jeden z jeho príbehov. Ľudia šírili informáciu „Už prišiel!“, zatvárali obchod a odchádzali ho počúvať. Nerozprával im len príbehy. Rád im oživoval aj historické udalosti, aby ich prinútil premýšľať. Nikdy nerozprával o problémoch priamo, radšej sa vyjadroval okľukami. Povrávalo sa, že majstrovsky ovláda túto techniku, ktorá tkvie v tom, že pohľadom spočívne na prítomnosti, ale zároveň je vždy jednou nohou v minulosti, často menej slávnej, ako sa o nej hovorí. Neskrýval svoju zúrivosť, pokiaľ išlo o spôsob, akým sa Maroko počas protektorátu nechalo uzurpovať Francúzskom. Ironicky hovorieval: „Ajhľa, ako sme sa odovzdali tomu la-la Francúzsku, starobylej krajine osvietenstva a inteligencie, ktorá od svojho groteskného apetítu celá napučala. Alžírsko jej nestačilo, ba ani Tunisko, potrebovala zhltnúť aj našu krajinu! Úbohé Maroko! Úbohé la-la Francúzsko!“ A zrazu, uprostred rozprá-

vania, zmĺkol, dal si dúšok vody, vzal do ruky metlu a začal zametať priestranstvo okolo seba. Keď odchádzal, nikdy si so sebou nevzal miskú naplnenú mincami a radšej ju nechal žobrákom, ktorí ju – ako vravieval – potrebovali viac než on. Polícia tam mnoho ráz niekoho poslala, aby ho počúval. Nikdy však nezistili nič, čo by mu mohli vyčítať: rozprával príbehy a nijako nerušil verejný poriadok. Počas svojho vystúpenia hral všetky úlohy naraz, občas sa prezliekol, zaujímal provokatívne pózy, no zakaždým vedel nanovo pritiahnuť pozornosť svojho publika. Bol to herec a básnik v jednej osobe, ktorý vždy rád začínal týmito slovami, aby obecenstvo priviedol do rozpakov:

„Vy, ktorí pozorne načúvate mojim príbehom, vypočujte si radu toho, čo vyrastal v dunách a vždy žil na rozhraní vášní: buďte zlí! Neváhajte: buďte zlí! Ak odbočím zo správnej cesty, napomeňte ma, vaša zlomyseľnosť však musí byť stále v strehu. A predovšetkým nikdy nepoľavujte v ostráživosti, sympatizujte so Zlom, s tým Zlom, čo v nás rastie ako jedovatá rastlina, ako zapáchajúca a vražedná chaluha, ktorá živí našu žľču a robí z nej jed vyliaty do žlabov nášho života. Buďte zlí, netúžim po vašej zhovievavosti. Môj vek, moje vrásky zo životných skúšok, moje početné slabosti, moja pamäť ma môžu každú chvíľu zradiť a spôsobiť, že príbehy sa mi poprehadzujú, pozamieňajú a zvedú vás na scestie. Buďte zlí a budete žiť dlho! Krutí a zlomyseľní. Neľútostní a bez svedomia! Buďte zlí a získate čas!“

Rozprávač bol múdry človek. Vedel, že je zbytočné vyzývať ľudí, aby boli dobrí, že dobrota nepotrebuje barly, aby postupovala vpred. Raz večer, keď Goha prechádzal cez Fez, obkolesil ho hlúčik ľudí. Rozhodol sa, že zmení repertoár, a začal im rozprávať príbeh, ktorý z jeho úst ešte nikdy nepočuli:

„Dnes večer vám pre zmenu porozprávam príbeh lásky, bezuzdnej a prapodivnej lásky, ktorú každá postava toho príbe-

hu prežila až do posledného dychu. Ako však budete počuť, v pozadí tohto obdivuhodného príbehu je aj veľa nenávisti a pohrdania, zlomyseľnosti a krutosti. To je normálne. Človek je už taký. Rozhodol som sa, že bude lepšie, keď sa o ňom dozviete, aby ste sa už ničomu nečudovali.“

V meste Fez teda kedysi žil chlapec menom Amir, čo sa narodil v obchodníckej rodine, o ktorej sa povrávalo, že jej členovia sú potomkami rodu proroka.

Bol práve deň v období prvých dažďov, jeho mladší brat mal nedávno rok, keď sa po meste rozchýrilo, že Žobrák sa vrátil. Tí, čo ho stretli, rozprávali, že jeho hlas, hlboký a mocný, vzbudzuje hrôzu; že očné viečka sa mu ešte vždy zľahka, nervózne chvejú; že stačí, aby urobil rukou jeden pohyb, a každého presvedčí, aby sa mu neopovážil postaviť do cesty. A všetci sa zhodovali v tom, že vydáva neznesiteľný zápach, ktorý sa šíri už pred ním a vznáša sa tam ešte dlho po jeho odchode. Nikto si dovtedy netrúfol priblížiť sa k nemu ani mu dať almužnu. Jeho tvár však prezrádzala niečo iné. Najmä z jeho očí, jasných a širokých, vyžarovalo zvláštne svetlo.

Čo chcel ten Žobrák, odkiaľ prichádzal, ako sa volal? Nikto na to nevedel odpovedať. Deti ho však ihneď pokrstili menami al Ghúl (netvor), al Ghaddár (zradca) a al Henaš (had). Dospelí ho zasa volali Walad al-harám (bastard) – ten, čo zvestuje nešťastie.

Niekoľko dní po jeho odchode sa vo Feze rozšírila epidémia týfusu. Mladšieho Amirovho brata sklátila za pár hodín. Amir, ako aj jeho rodičia, mal však šťastie, že chorobe unikol.

Po dňoch naplnených nepokojom sa epidémia vo Feze prestala šíriť a presunula sa do hôr a dedín, kde mala smrť plné ruky práce. Fez získal zo dňa na deň status „posvätného mesta“ bez toho, aby v tom zohrala úlohu nejaká cirkevná vrchnosť.

Fez sa však potajme obával Žobrákovho návratu, keďže spomienka naňho sa uchovala v pamäti obyvateľov. Našťastie, modlitby vo veľkej mešite Žobráka zatiaľ akoby od mesta odháňali.

Počas celého detstva, len čo sa začalo obdobie dažďov, Amirovi sa v ušiach ozýval hlboký tón Žobrákovho hlasu a zmocňoval sa ho neopísateľný strach. Ako Amir rástol, postupne na ten hlas zabudol a, naopak, sám seba presvedčil, že ak na Žobráka smrť zabudla, tak preto, aby na tejto zemi dosiahol významný cieľ.

Keď Amir vyrástol do dospelosti, bol z neho fešný muž strednej, trochu zaoblenej postavy, s bielou pokožkou, tenkými perami, pekne vykrojenými ústami a s mierne ovisnutými plecami. Tak ako jeho rodičia sa venoval obchodníckemu povolaniu v starej časti Fezu, vo štvrti Diwane. Bol to dobrý človek, optimista bez fantázie, ktorý nevynechal ani jednu z piatich každodenných modlitieb. Oženil sa veľmi mladý s Lallou Fatmou, dievčaťom zo vznešenej miestnej rodiny, s ktorou bolo manželstvo vopred dohodnuté, a stal sa otcom štyroch detí. Mal troch chlapcov a jedno dievča.

V tých časoch sa Fez ešte obracal svetu chrbtom. Maroko bolo už vyše štyridsať rokov pod francúzskym protektorátom a stará miestna aristokracia, ktorá spravovala mesto, si uplatňovala vlastnú autoritu s pozoruhodným pokojom a vyrovnanosťou. To, čo sa odohrávalo za múrmi mediny, sa ich netýkalo. Pre nich sa svet končil tam, v tých uličkách, v tých starých domoch, medzi ktorými sa nachádzali aj paláce, akoby žili iba v očakávaní večného návratu sezóny citrónovníkov. Remeselníci sa venovali remeselnej výrobe, obchodníci obchodovali, páni sa presúvali na koňoch po úzkych uliciach, a ani zamak nepochybovali o svojej triednej nadradenosti. Vlastne práve oni si v devätnástom storočí vybrali malé kruhové námestie medzi štvrtami Ašábín

a Šimajín na samom konci mediny, aby tam jeden štvrtok v mesiaci organizovali trh, kde predávali čiernych otrokov privezených z Afriky.

Otrokárstvo bolo celkom prirodzené. Zúrilo všade vo sve-
te a Fezania neboli pripravení na to, aby v nespravodlivom
poriadku sveta čokoľvek zmenili. Uspokojovali sa tým, že
žijú podľa tradícií, a mysleli si, že je ich povinnosťou zacho-
vávať ich a chrániť. Prví otroci prišli do Maroka vďaka ob-
chodom, ktoré robili najpodnikavejší Fezania s najbližšími
africkými štátmi. Aj keď sa delili o ten istý svetadiel, myš-
lienka, že by sa mali považovať za Afričanov, im bola veľ-
mi vzdialená. Fezania boli bieli, a tak sa cítili nadradení nad
čiernymi, nech už pochádzali odkiaľkoľvek.

Vo Feze sa v predvečer nezávislosti krajiny nič nemalo zme-
niť, nič sa nemohlo zmeniť. Francúzi to sledovali z diaľky.
Nad mestom ležalo bavlno-vlnené rúcho. A predsa sa tam
v priebehu storočí spečatilo množstvo príbehov a tajom-
stiev. Napočudovanie, nenašiel sa nik, kto by ich porozprá-
val, odhalil, vyhostil z tejto spoločnosti spokojnej so sebou,
so svojím pôvodom, so svojimi tradíciami, so svojou kultú-
rou, ktorá sa zamieňala s hodnotami islamu. A predsa, mno-
hí židia a moslimovia, ktorých vyhnala z Andalúzie Izabela
Katolícka, našli útočisko vo Feze a zabezpečili mestu bohat-
stvo, ako aj obnovu a originalnosť. Zdalo sa, že človek tam
mohol konvertovať bez toho, aby zmenil meno. Táto epocha
sa však už zrejme uzavrela.

Amir každý rok odchádzal do Senegalu, aby si tam doplnil
zásoby korenín a vzácných plodín pre svoj obchod, a opúšťal
Fez na dlhé mesiace. Jeho otec a starý otec, ktorí s takýmto
tovarom obchodovali už pred ním, tam mali vo zvyku uza-
vrieť manželstvo na obdobie svojho pobytu. Keďže Amir rád
dodržiaval zákony, bol by si vyčítal, keby tam urobil niečo,
čo náboženstvo zakazuje, a tak sa šiel o tejto otázke poradiť

s Múlajom Ahmadom, slávnym profesorom teológie na Kajruánskej univerzite. Spýtal sa ho, či „manželstvo pre potešenie“, ako istý druh zväzku nazývali, nie je hriech, akt, ktorý by odporoval jeho viere a zranil by jeho manželku. Amir mal v tejto otázke zjavne nejaké pochybnosti.

Múlaj Ahmad ho upokojil. Odcitoval mu 24. verš zo súry Ženy: „A je vám dovolené všetko mimo toho, aby ste sledovali svojimi majetkami, chrániac tým sami seba pred nepovoleným intímny stykom, nie mať nepovolený intímny styk. Za úžitok, ktorý ste z nich mali, dajte im ich odmenu, je to povinnosť určená. A nezhrešíte za to, na čom ste sa vzájomne dohodli po splnení povinnosti.“ Ináč povedané, pre muža, ktorý je dlhé obdobie neprítomný vo svojom domove, je zákonné, aby uzavrel manželstvo pre potešenie, pre rozkoš, pre blaho, čo zaručuje jeho manželke odmenu a úctu od toho, kto si ju vzal. Boh to zaviedol preto, aby sa takto dalo bojovať proti prostitúcii.

„Je pravda,“ pokračoval Múlaj, „že manželstvo pre potešenie, uzavreté mimo manželského domova na určité obdobie, má príchut' niečoho zakázaného a môže v mužovi prebudiť nízke pudy. Preto nesmie byť v žiadnom prípade chápané ako povzbudenie na poníženie zákonitej manželky, ktorú zanechá doma, ani na zlé zaobchádzanie s tou ženou, s ktorou prežíva manželstvo len určitý čas. Pojem potešenie sa viaže na krátkosť daného vzťahu. To druhé manželstvo, vytvorené na dlhý čas a určené na plodenie, potešenie nevyplýva, len ho zmierňuje.“

Amir počúval učiteľa veľmi pozorne:

„Hovorí sa, že náš milovaný prorok zaviedol manželstvo pre potešenie. Lenže druhý kalif, Omar ibn al-Chatáb, predtým ako umrel, takýto druh zväzku zakázal. Je to vlastne jeden z bodov, v ktorom sa názorovo rozchádzame so šiítmi, ktorí ho povoľujú, a so sunnitmi, ktorí sa ho vystríhajú. Medzi sunnitskými teológmi sa však na túto tému uskutočnilo veľa diskusií a napríklad al-Šáfi uznal takéto manželstvo

za platné od chvíle, keď sú zámery partnerov jasné a keď je jeho trvanie presne časovo vymedzené. Preto sa táto prax zachováva dodnes, pričom podstatnú úlohu hrá to, aby muž neprekročil medze slušnosti a aby mal k žene úctu.“

Amira tie slová ubezpečili a upokojili, a tak odvtedy počas každej cesty do čiernej Afriky uzavrel manželstvo pre potešenie, aby sa uchránil pred hriechom.

Po roku strávenom vo Feze, kde sa venoval obchodovaniu a starostlivosti o svoju rodinu, opäť nadišiel pre Amira čas odchodu do Afriky. Rozhodol sa, že tento rok tam pôjde s Karimom, so svojím najmladším synom. Amir sa sústredil na prípravu na cestu, ale keď prišiel večer, nemohol zaspáť. Nechal myšlienky voľne blúdiť, až kým sa nezatúlali do hľuku mesta Fez, ponoreného do tmy. Natrafil tam na nepokojné duše spiacich ľudí a na siluety tých žien, ktoré vedľa v noci pohybovať svojím telom a svojimi tvarmi tak dobre, že narúšajú začínajúce sny a dodávajú im odtiene také podivuhodné, že každého muža lapeného do záhybov noci prinútiť vydať sa na cestu...

Večer pred odchodom Amira tieto vidiny znepokojovali viac než kedykoľvek predtým, a tak vstal z postele a zišiel do záhrady pri dome. Chvíľu sa v prítmí prechádzal, keď zrazu medzi sýtozelenými vetvami palmy zbadal biely kvet, ktorý sa roztváral tak, akoby oznamoval, iba on sám a hrdo, blížiaci sa príchod leta a neskôr jesenné datle.

Amir pozoroval tento zázrak prírody a vzdával vďaka Bohu za to, že umožnil, aby sa takáto krása rozvinula v jeho záhrade. Dlhú si sústredene prezeral ten žiarivobiely kvet a myslel na mladú Peulku, ktorú stretol počas svojich predchádzajúcich ciest a o ktorej dúfal, že ju čoskoro opäť uvidí ďaleko od tejto záhrady, v inej krajine, v inom svete, v inom čase. A v duchu si povedal: Ako sa len tento kvet na ňu podobá. Je rovnako biely, ako je tá mladá žena, voňajúca jantárom a santalom, čierna.

Druhá kapitola

Keď Karim odišiel so svojim otcom z Fezu do Senegalu, práve dovŕšil trinásť rokov a hrdo nosil na krku štvrtú medailu, ktorú získal na nedávnych plaveckých pretekoch, kde exceloval. Jeho otec počas cesty uvažoval nad tým, že ho v meste Gorée na niekoľko dní zverí do opatery starému senegalskému mudrcovi, ktorý bol preslávený tým, že liečil deti narodené s nejakým postihnutím.

Karim nebol taký ako ostatné deti. Bol čulý, inteligentný, ale mierne retardovaný. V tých časoch boli takéto deti trochu odkázané samy na seba, nechávali ich prechádzať sa a potom sa mali samy aj vrátiť, a ak sa stratili, vždy sa našiel niekto, kto ich priviedol domov.

Keď sa Karim narodil, Túríja, pôrodná baba, vyhlásila, že to dieťa má čisté srdce, bielučké ako hodváb, a že ho treba nechať žiť a vyvíjať sa podľa vlastného rytmu. Jeho matka Lalla Fatma plakala, zatiaľ čo Amir, jeho otec, sa pokúšal prijať to, čo im povedala babica.

Dal zavolať francúzskeho lekára, aby Karima vyšetril. Počas vyšetrenia Amir dobre nepochopil, čo mu hovoril ten špecialista. Vypočul si zložité slová ako chromozóm, trisómia, mongoloidný. Lekár vzal list papiera a nakreslil obrázok, na ktorom bol konár stromu s čiarami napravo aj naľavo, a vysvetľoval Amirovi, že je tam jeden prvok navyše a že jeho syn má v sebe ten prvok, čím sa spomalí jeho vývoj, ale nie je to nič vážne, lebo takéto deti majú nádej len na veľmi krátky život, a tak z tohto sveta čoskoro odíde a rodičia sa ho teda zbavia. Zoči-voči otcovi, ktorý sa naňho dí-

val otupeným a neveriacim pohľadom, zašiel až tak ďaleko, že mu navrhol, aby zveril Karima istej asociácii vo Francúzsku, ktorá sa oňho postará: Amir ho už nikdy neuvidí, bude za to treba len zaplatiť a celá záležitosť sa tým uzavrie. Ten Francúz to hovoril v dobrej viere, opakoval iba to, čo ho naučili, a zrejme si neuvedomoval, že otca dieťaťa tým hlboko zraňuje. Pred odchodom sa sklonil k Amirovi a pošepky mu povedal: „Dokonca aj generál De Gaulle mal také dieťa ako vy, takže... Vie o tom málo ľudí, ale v armáde sa povráva, že to bola preňho jediná prehra v živote! V deň, keď jeho dcéra zomrela, vraj povedal: „Teraz je už taká ako ostatné deti.“

Amir sa Francúzovi poďakoval, zaplatil mu za vyšetrenie a šiel za svojou ženou, ktorá neprestávala plakať. Babica, ktorá pri vyšetrení asistovala, sa ich pokúšala uchlácholiť. Usúdila, že jedine Amir je schopný počúvať ju, a snažila sa ho vzpružiť:

„To dieťa je šťastie, je to Božie znamenie, bohatstvo, ktoré vám Boh zoslal. Takéto deti majú zvláštnu vlastnosť, že vôbec nepoznajú zlo, nie sú schopné vybočiť z cesty dobra. Treba ich ľúbiť, lebo sú nekonečne láskyplné. Nemožno ich odvrhnúť ani skrývať. Niektoré z tých, čo som poznala, ešte žijú a v dospelom veku stále prijímajú veľa návštev, ani čo by boli svätci alebo anjeli. Toto dieťa je svetlo, uvidíte, ožiarí vám život.“

Amir ako dobrý veriaci ten osud prijal a v duchu si povedal: Ak Boh umožnil, aby sa to dieťa narodilo, mal na to svoje dôvody; akým právom by som sa teda mal protivíť Božej vôli? To dieťa má svoj potenciál, bude mať svoj život a ja ho budem sprevádzať až do svojho posledného dychu. Boh je veľký. Poznám výrok nášho proroka: Veriaci človek je vystavený nešťastiu a ťažkej skúške.

Lalla Fatma nič nehovorila, meravo hľadela na plafón a odmietala ďalej novorodenca dojčiť. Prvý raz od svadby sa s ňou Amir rozprával prísny tónom. Bolo treba, aby sa zmierila s realitou. Tvrdé slová, ktoré vyriekol, ňou najprv otriasli, takže plakala ešte usedavejšie. Potom na chvíľu

zmĺkla a vzápätí vystrela ruky, aby jej Amir podal dieťa a ona mu mohla dať prsník.

Odvtedy mal Karim v rodine osobitné postavenie. Ako vyrastal, každý sa s ním maznal a láskal. Zakaždým, keď prišiel do Fezu nový lekár, Amir sa s ním radil, aby zistil, či sa stav jeho syna niekedy v budúcnosti zmení. Sám však pochopil, že to dieťa potrebuje len jedno: lásku. Ak bude mať pocit, že ho všetci majú radi, stane sa z neho normálny a šťastný človek.

Na dvanáste narodeniny mu otec sľúbil toto:

„Nabudúce, keď pôjdem do Senegalu, vezmem ťa na tú cestu so sebou!“

Karim bol od radosti celý bez seba, rozbehol sa k starému rozladenému klavíru a zahral na ňom nejakú melódiu, aby dal najavo, aký je šťastný. Jeho bratia a sestra nevyriekli ani slovo. O otcových rozhodnutiach sa nediskutovalo. Bola to tradícia. Keď niekto oslovil rodičov, nezvyšoval hlas, pobozkal im ruku a plece, a keď rozprávali oni, ostatní sklopili zrak. Tak to bolo zaužívané.

O niekoľko mesiacov, začiatkom zimy, Amir požiadal svoju ženu, aby pripravila batožinu preňho aj pre ich syna Karima. Odišli z domu uprostred noci a prešli fezskú púšť, čo dodávalo ich odchodu magickú, nadprirodzenú príchuť.

Cesta vlakom, vo voze a na chrbte ťavy trvala vyše dvoch týždňov. Počasie bolo príjemné a zastávky dosť časté. Amir po poslednej večernej modlitbe využil čas na to, aby odovzdal svojmu synovi, čo sa naučil o tomto svetadieli a o jeho obyvateľoch. Hovoril mu: „Viem, že ťa nemusím na nič upozorňovať, lebo si dobrý a inteligentný. V tejto krajine treba v prvom rade prejavovať úctu! Ak chceš, aby s tebou dobre zaobchádzali a vážili si ťa, začni tým, že budeš vystupovať tak, aby ti nemohli nič vyčítať. Urob z prejavov úcty a šľachetnosti pravidlo svojho správania. Ľudia sú tu veľmi vnímaví a to, čo im venuješ, ti stonásobne vrátia. Kolonisti, všetci tí belosi, čo prišli z Francúzska a Belgicka, ich tak

veľmi ponížovali a opovrhovali nimi, že sa majú na pozore pred všetkými bielokožcami. Nezabúdaj však, že aj my sme Afričania. Nie sme čierni, ale patríme do tohto svetadiela a k týmto národom. Spomeň si teda, že náš milovaný prorok oslobodil Bilála Ibn Rabáha, čierneho otroka, ktorý mal krásny hlas. Mohamed ho vymenoval za prvého muezína islamu. Otroctvo zostáva, žiaľ, aj naďalej tradíciou pre tých, čo sa cítia nadradení. Veď uvidíš, prijmu nás veľmi priateľsky. Buďme teda hodní takého prijatia a takej pohostinnosti!“ Potom, akoby chcel znova dosiahnuť rovnováhu, dodal: „No nemysli si, že všetci sú takí dobrí ako ty; zloduchovia existujú všade, takže si dávaj pozor, keď nebudem pri tebe.“

Karim Amira zbožne počúval. Veľmi si zakladal na požehnaní od svojho otca. Vôbec uňho neprichádzalo do úvahy, aby sa vzbúril proti jeho rozhodnutiam alebo ich spochybňoval. Amir, tak trochu aj preto, aby sa ospravedlnil, hovorieval: „Korán nám radí, aby sme prejavovali absolútnu úctu otcovi a matke, ako aj tým, ktorí nám odovzdávajú svoje vedomosti, teda profesorom, filozofom, vedcom a rovnako aj obvyčajnému učiteľovi v škole.“ A dodával: „Nijaký úspech v živote nie je možný bez tohto požehnania; je to tak, lebo úcta je prejavom pokory, najlepším spôsob, ako sa učiť a napredovať.“ Karim perfektne rozumel všetkému, čo mu otec hovoril. Bol mimoriadne bystrý, ale robilo mu problémy odpovedať a ešte väčšie ťažkosti mal s rozvíjaním svojich myšlienok. Často sa rozčúľil, celý sčervenel, keďže slová mu vôbec nevychádzali z úst alebo boli rozštiepené na drobné kúsky. Opakoval rovnaký zvuk, jachtal, ani čo by prosíkal akúsi vnútornú silu, aby mu pomohla nájsť reč. Amir sa už na začiatku rozhodol, že s ním bude zaobchádzať ako s bezproblémovým dieťaťom, pričom však bude mať na zreteli, že jeho mentálne postihnutie existuje a že v určitých situáciách ho treba brať do úvahy. Lalla Fatma mala napriek Amirovým zásahom s týmto dieťaťom problémy a radšej sa venovala trom ostatným. Karim sa však k matke správal veľmi